

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

PROSA EXEGESIS.

MIRVM fortasse cuiusdam videbitur, cum hæc tenus Ecclesiastes velut æger in vanitatis lecto volutatus, quocumq; caput verteret, nihil nisi morbum suum, id est vanitatem, & è vanitate conceptam animi ægritudinem inuenerit, nunc eundem præter consuetudinem inuentâ singulari sapientiâ recreari, & in eadem acquiescere. Sed profectò si quis in eius scopum paulò accuratiùs mentis aciem intenderit, perspectâ rei indignitate, fatebitur hîc nouâ potiùs vanitate eius animi vulnus exulcerari.

Et quidem non vnum, sed varium ac multiplex vanitatis genus in hoc seu vero seu commentitio stratagemate deprehendet. Primùm enim vanissimum est, cum ciues illi sapienti salutem atque incolumitatem suam acceptam ferre debeant, pluris tamen apud eos esse fortitudinem ac robur corporis, quàm sapientiam. Deinde multum vanitatis habet ac molestiæ tanta ingratitude erga salutis suæ vindicem. Denique omnium vanissimum est, propter honestam minimeque indecoram paupertatem, sapientiam contemni. Excutiamus singula paulò enucleatiùs.

Antiqua est illa non vulgi tantùm, sed nobilium atque optimatum insania, corporis robur & bellica facinora in cælum vsque extollentium. Hinc Herculem Græci monstrorum debellatorem ex Oetæis flammis in cælum euolasse fabulati sunt. Romani verò sic bellicam virtutem suspexerunt, vt vix aliam ad cætum Deorum viam agnouerint, quàm exercitus ducere, vrbes delere, liberos populos aut trucidare, aut subiicere seruituti. O merum cacodæmonis inuentum! Quis ille

*Homines
passim ro-
bur corporis
admiran-
tur ac de-
predicant.*

O o o o

tan-

Lactantius
l. 1. de Falsâ
relig. c. 18.

tantus est aut stupor, aut furor? Si quis vnum aliquem iuglauerit, nefarius habetur, nec ad vllum fani angulum admittitur: qui verò infinita hominum millia trucidauerit, cruore campos inundauerit, flumina infece- rit, non modò in templum, sed etiam in cælum admitti- tur. Apud Ennium sic loquitur Africanus:

Si fas cadendo caelestia scandere cuiquam est,

Mi soli cali maxima porta patet.

O quantis in tenebris, Africane, versatus es, qui per ca- des & sanguinem patere hominibus aditum in cælum putaueris! Cui vanitati & Cicero assensus, Est verò, in- quit, Africane: nam & Herculi eadem ipsa porta pa- tuit. Tamquam ipse planè, cùm id fieret, ianitor fuerit in cælo. Profectò si alia ad immortalitatem non patet via, quàm per sanguinem ac ruinam plurimorum; mi- fera erit earum gentium conditio, quæ pietatem, quæ iustitiam, quæ pacem concordiamque sectantur. At si hoc nemo vestrum ita sentit, restat vt hoc solum apud posteritatem gloriæ sibi fore crediderint, virtute bellicâ feris barbarisque gentibus, aut numerosis exercitibus præualere.

Sapientia
prauales
viribus
corporis.

Ciaconus
in Vitâ eius,
& Birtonius
anno Chri-
sti 452.

Quod si gloriosum ducimus, quantò maior honos habendus est sapientiæ, quæ non rarò absque cæde & sanguine truculentos Reges barbarosque exercitus sub- iugauit? Videte nunc igitur sapientissimum Pontificem Leonem, verè Magnum, non tantùm ferocissimo Hun- norum Regi Attilæ, qui à crudelitate Flagellum Dei cog- nominabatur, sed toti etiam eius exercitui victoriis in- solescenti, vnicum & inermem oppositum; & tamè tam potenter eorum animis dominatus est, vt retrò abire iussis, Roman excidiò, Italiam vastitate liberauerit. Nec minori sapientiæ laude non ita multò post Geiserico,

iam

iam Vrbe potito, persuasit, vt à stupris, incendiis ac cædibus abstineret.

Quid Franciscum Xauerium commemorem, illustre Societatis nostræ decus? qui, irruente in Trauancoridem magnâ Bagadarum manu, iam iamque Christianorum ingulis imminente, vt suos protegeret, nudum pectus eorum mucronibus obiecit, acribusque verbis eorum dementiam castigauit. Nec verò mentis ardorem ex vultu & oculis micantem barbari tulerunt; sed siue miraculo audaciæ obstupefacti, siue reuerentiâ virtutis permoti, Francisci causâ ceteris pepercerunt. Sed dum sapientiæ laudibus indulgeo, opinione meâ longiùs prouectus sum.

Alterum itaque quod in hac historiâ vanissimum deprehendo, est insignis erga patriæ parentem ac vindicem ingratitude, quam paucis verbis expressit Ecclesiastes. *Inuentus est, inquit, pauper & sapiens, & liberauit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.* Quid tam indignum, quàm eius beneficium, cui vitam & salutem debeas, ne gratâ quidem memoriâ recolere? Certè cum nulla satis digna eius meritis sint præmia, hoc saltem, si qua humanitatis scintilla in eorum cordibus arderet, ipsa ratio suggerere debebat, vt eius inopiæ opportunis mediis subuenirent. At contrâ fieri non rarò videmus, vt qui referendis gratiis pares esse aut non possunt, aut nolunt, obliuione potiùs beneficium oblitterare, quàm vel leuissimâ affectûs significatione prosequi contendant: & quos pudet eò redactos fuisse vt beneficio opus habuerint, iidem se illud accepisse indignentur.

Non ingrediar hanc ingratitude siluam cæduam, vt exemplis indignitatem rei exaggerem: vnum tan-

Oooo 2 tum-

Turfellinus
lib. 2. Vitæ
Xauerij,
c. 11.

Ingratitudinis vanitas atq; indignitas.

Val Max.
lib. 4. c. 4.

tummodò ramum defringam. Quantum gratiarum vrbis Romanæ Patres debuisse arbitramur Agrippæ Menenio, Senatū inter plebemque pacis arbitro? & quantis auctum præmiis publicæ salutis auctorem credimus? Hic tamen, nisi à populo collatis in capita sextantibus funeratus esset, ita pecuniæ inops decessit, vt sepulturæ honore fuerit priuandus.

Sapientia
vulgo con-
tempta.

Plutarch in
Aristide.

Sed ne longior sim, & ad tertium, idemque vanissimum, stylum conuertam, illa me Ecclesiastæ interpellat admiratio, *Quomodo sapientia pauperis contempta est, & verba eius non sunt audita?* Mirari desine, vir sapientissime, acerbiorē etiam, si voles, sapientis casum in medium producam. Quis vlli vniquam ciuitati aut Reipublicæ vtilior fuit, quàm Atheniensi Aristides: qui cum prudentiâ vsuque rerum ceteris antecelleret, non solum nullum egestatis suæ subsidium spectabat, sed ne contentionem quidem laudis & gloriæ cum Themistocle suscipiendam sibi putabat, sed omnia iustitiâ, integritate, patriæ charitate, recteque factorum conscientia metiebatur: hunc tamen pauperem sapientem, nulli noxium, Reipublicæ salutarem, non tantum populus contempsit, sed etiam ostracismo in exilium relegauit. O stulta semper turba, & vulgus meritorum pessimus æstimator! qui nimium oculis suis de homine credens, magnitudinem eius externo splendore metitur. Quo quid esse potest iniquius? Vel ob id ipsum suscipiendus erat Aristides, quod gratuitam non mercenariam ciuibus operam nauabat. Et si quis alius sub Sole pauper sapiens inuenitur, eò nobis carior esse debet, quod virtutem in virtute, non fortunam quæstumque confectetur.

Sed maeste animis, quicumque hanc veram Philosophiam,

phiam, nulloque fucō adulteratam procaris: neque mi-
 nūs esse te felicem arbitrare, si te populus infesto cachin-
 no exsibilet, quinimō illud Publij frequenter expen-
 de: Nondum felix es, si nondum te turba derideat. Ni-
 hil magis mihi persuasi, inquiebat Socrates, quā ne ad
 opiniones vestras actum vitæ meæ flecterem. Solita con-
 ferte vndique verba; non conuitiari vos putabo, sed va-
 gire velut infantes miserrimos.

*Sapiens cō-
 temnit vul-
 gi iudiciū.
 Publius
 Mimus.*

*Seneca de
 Vitā beatā,
 c. 26.*

Et verò quid sapienti detrahit stultorum contem-
 ptus fortunæ donis, vestiumque pompâ, quâ prætexta
 sunt corpora, cuncta metientium? Vt externum ali-
 quem splendorem auferant, natiuam certè lucem illi
 relinquent. Infra animum sapientis est, quidquid ex-
 trinsecus occurrit, & nubium modo interuenit, quæ so-
 lares interdum radios nobis abscondunt, sed ipsum so-
 lem adeò non inquinant, vt ne tangant quidem. Itaque
 nec si populi fauor accesserit, insolescit; neque si petu-
 lantis vulgi pedibus obtritit fuerit, alienis sordibus ob-
 solescit. Denique & in tenebris instar Cynosuræ cu-
 iusdam radios diffundit, & in recessu solitudinis am-
 plissimum sibi theatrum repræsentat. Hinc subiungit:
 Ecclesiastes:

*Stulta vul-
 gi iudicia
 sapienti ni-
 hil detra-
 hunt.*

SECTIO NONA.

ECCLESIASTES.

VERSUS 17. Verba sapientium audiuntur in si-
 lentio plus quàm clamor Principis inter stul-
 tos.

Oooo 3

METRI-